

SREDNJI VIJEK U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI

U **povijesnom smislu** vrijeme je to od doseljavanja Hrvata na današnje prostore, prihvaćanja kršćanstva, stvaranja prvog hrvatskoga kraljevstva pa sve do turskih provala.

„...i gdo knige poč'tue da e knjigami poč'tovanь...“
Broz žakan Kolunić, 1486.

7. - 15. st. - dva razdoblja: granica 13. st.

Latinski jezik - latinica

Prvo pismo koje su koristili hrvatski vladari bila je latinica, no njome su zapisivali latinski jezik. Svjedočanstvo o tomu je **Trpimirov natpis** iz 9. st.

Staroslavenski jezik - glagoljica

Razvoj pismenosti na narodnom jeziku vezan je uz djelatnost solunske braće Konstantina Filozofa (Ćirila) i Metoda.

Oni su na poziv kneza Rastislava krenuli u Moravsku. Tamo su otpočeli pokršćavanje Slavena i širenje pismenosti na staroslavenskom jeziku. U 9. st. njihovi su učenici, bježeći pred progonom, dospjeli i u hrvatske krajeve. Donijeli su *općeslavenski književni jezik (staroslavenski jezik)*, prvo slavensko pismo *glagoljicu* i *prevedene knjige* za bogoslužje na narodnom jeziku. Slavenska glagoljica je bila **obla**, no na području Hrvatske obla glagoljica se mijenja u **uglatu glagoljicu**.

Starohrvatski jezik

Prihvativši staroslavenski jezik kao jezik bogoslužja, Hrvati su u njega počeli unositi elemente hrvatskoga čakavskoga govornog jezika. Takvu jezičnu promjenu nazivamo **hrvatskom redakcijom staroslavenskoga jezika**.

Hrvatska ćirilica - bosančica

Tijekom 12. st. u južnim se krajevima Hrvatske pojavilo i treće pismo - **hrvatska ćirilica**, poznata kao **bosančica** ili **bosanica**. Bila je u uporabi na području Poljica gdje je nastao i **Poljički statut** (15. st.), jedan od značajnijih ćiriličkih spomenika pismenosti.

Latinica

Svoj narodni jezik Hrvati su počeli zapisivati latinicom od 14. st. Jedan od najstarijih hrvatskih latiničkih tekstova je **Šibenska molitva**.

Počeci pismenosti i književnosti

- U kulturnom i jezičnom smislu srednjovjekovlje je vrijeme razvoja pismenosti i prvih djela na narodnom jeziku.
- *Trojezičnost* i *tropismenost*, o kojima svjedoče naši najstariji pisani spomenici, **pojava** je koja hrvatsku srednjovjekovnu književnost čini posebnom u europskom kontekstu.
- Razvoj srednjovjekovne književnosti možemo podijeliti na dva razdoblja, a granica te podjele je **13. st.** U **prvom** razdoblju razvija se pismenost, nastaju naši prvi povijesni i pravni tekstovi, a književnost je *biblijskoga* i *liturgijskoga* karaktera. U **drugom** se razdoblju hrvatska književnost otvara zapadnoeuropskim utjecajima. Tematika je više *svjetovna*, razvijaju se srednjovjekovna *poezija*, *proza* i *drama*. Razvija se tiskarska djelatnost i nastaju prve tiskane knjige (*inkunabule*).

KNJIŽEVNOST

- Književnost je ponajprije bila namijenjena potrebama Crkve, zadovoljavanju **vjerskih** i **praktičnih** potreba puka. Uz **nabožnu** se tematiku u hrvatskoj srednjovjekovnoj književnosti javlja i **svjetovna** tematiku. Pisci su uglavnom bili anonimni glagoljaši. Njihovo je književno stvaralaštvo temelj na kojemu će rasti hrvatska umjetnička književnost.

KNJIŽEVNI RODOVI I VRSTE

- **PROZA:** *pravni* (zakoni), *povijesni* (kronike) i *poučni* („enciklopedije“) tekstovi te *pripovjedna proza* (romani, pripovijesti).
- **POEZIJA:** *nabožna* i *svjetovna* lirika;
- **DRAMA:** *crkvena prikazanja* (muke i mirakuli)

Ostvarivana na razmeđu Istoka i Zapada hrvatska književnost nije bila samo pasivan primatelj nego i kreativan nositelj u razmjeni kulturnih dobara. U svojim zbornicima ona čuva dokaze o nimalo lakim nastojanjima očuvanja hrvatske narodne posebnosti, a od njezinih su elemenata izgrađeni temelji zgrađâ koje zovemo povijest hrvatske književnosti i povijest hrvatskoga jezika.

(Stjepan Damjanović)